

Motion till riksdagen 2025/26:2456

av Sofia Skönnbrink m.fl. (S)

Etablering av fristående skolor

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommunerna ska ha veto vid etablering av fristående skolor i kommunen och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Den svenska skolan har länge varit en hörnsten i vårt välfärdssamhälle och ska ge alla barn och unga en likvärdig utbildning, oavsett bakgrund och bostadsort. Under de senaste decennierna har dock vårt skolsystem förändrats i grunden. Sverige har idag ett av världens mest marknadsorienterade skolsystem, där fristående skolor har fri etableringsrätt och kan drivas i aktiebolagsform med möjlighet till obegränsade vinstuttag.

Detta har fått stora konsekvenser för kommunerna. De har ansvar för att alla barn ska ha tillgång till utbildning, men de saknar möjlighet att påverka hur många skolor som etableras i kommunen. När nya fristående skolor startar kan kommunen inte säga nej, även om det redan finns tillräckligt med skolplatser. Resultatet blir ofta överetablering, vilket leder till tomma skolbänkar i de kommunala skolorna och svårigheter att planera långsiktigt för personal, lokaler och ekonomi.

Kommunerna finansierar både de kommunala och de fristående skolorna genom skolpengen. När elever byter från kommunala skolor till fristående skolor försvinner resurserna, men kommunens kostnader för till exempel lokaler finns ofta kvar. När en

fristående skola lägger ner är det dessutom alltid kommunen som måste ta det fulla ansvaret för att snabbt ordna skolplatser åt eleverna.

Det finns också en växande oro för att systemet leder till minskad likvärdighet. Fristående skolor har i dag ingen skyldighet att ta emot alla elever, och det finns exempel på att kommunala skolor får ta ett större ansvar för elever med särskilda behov, medan fristående skolor kan välja att inte ta emot dessa elever i samma utsträckning. Resultatet blir att kommunala skolor får ett tyngre uppdrag, medan resurserna urholkas.

Samtidigt har Skolinspektionen begränsade möjligheter att göra helhetsbedömningar av behovet av nya skolor i kommunerna. Tidigare har nästan inga etableringsansökningar fått avslag. Det finns heller inga regler som säkerställer att resurser används på ett sätt som garanterar hög kvalitet i undervisningen eller som begränsar möjligheterna till stora vinstuttag.

Det är därför nödvändigt att ge kommunerna ett reellt inflytande över skolorganisationen. Ett demokratiskt valt kommunfullmäktige måste kunna styra så att resurser används där de bäst behövs, att skolans ekonomi blir långsiktigt hållbar och att alla barn får en trygg och likvärdig utbildning

Sofia Skönnbrink (S)

Anna Wallentheim (S)

Marianne Fundahn (S)

Linnéa Wickman (S)

Zara Leghissa (S)

Mirja Räihä (S)

Gunilla Carlsson (S)

Monica Haider (S)

Åsa Karlsson (S)

Rose-Marie Carlsson (S)

Lena Bäckelin (S)

Jessica Rodén (S)

Heléne Björklund (S)